

ного потенціалу підприємства, реалізація якого у майбутньому періоді з врахуванням альтернативи розвитку та різних варіантів зміни станів зовнішнього середовища (реалістичного, оптимістичного, песимістичного) дасть змогу підприємству виявити новий ступінь розвитку відповідно до встановлених стратегічних цілей.

З метою підвищення рівня обґрунтованості прийнятих рішень формування стратегії розвитку активів підприємства обґрунтовано так, що під час його формування необхідно застосовувати процесний підхід. На основі оцінювання та аналізу стратегічного потенціалу реалізується інтеграція функцій підприємства, системи управління ним через управління потенціалом. У дослідженні така мета досягається за рахунок системи показників і критеріїв оцінювання рівня розвитку всіх елементів стратегічного потенціалу, а також ефективності їх використання.

Висновки. Таким чином, оцінку ефективності стратегії розвитку активів підприємства доцільно проводити за такими параметрами:

- узгодженість стратегії із зовнішнім середовищем. У процесі такого оцінювання визначається наскільки розроблена стратегія управління відповідає прогнозованим змінам економіки країни, правовим умовам діяльності підприємств, а також кон'юктурі споживчого ринку;
- внутрішня збалансованість стратегії. У процесі такого оцінювання визначається наскільки узгоджуються між собою окремі стратегічні цілі та політики ефективного управління, а також заходи щодо забезпечення реалізації стратегії. При цьому особлива увага звертається на їх несуперечність, логічну послідовність і узгодженість в часі;
- реалізованість стратегії з урахуванням наявного ресурсного потенціалу підприємства. У процесі такого оцінювання насамперед розглядаються потенційні можливості підприємства у формуванні фінансових ресурсів за рахунок власних джерел для забезпечення всіх намічених напрямів його розвитку. Окрім цього, оцінюється рівень кваліфікації персоналу і його технічної оснащеності з позиції можливості реалізації вибраної стратегії;
- прийнятність рівня ризиків, пов'язаних з реалізацією стратегії. Перехід до нової якості та зростання обсягу діяльності супроводжується переважно зростанням рівня всіх основних видів господарських ризиків, особливо фінансових і інвестиційних. Тому в процесі оцінювання необхідно визначити наскільки рівень цих ризиків є допустимим для діяльності підприємства з позицій їх можливих негативних фінансових наслідків;
- результативність стратегії. Оцінка результативності стратегії базується передусім на визначенні економічної ефективності її реалізації. Разом з цим оцінюються і позаекономічні результати, що досягаються в процесі реалізації цієї стратегії (зростання ділової репутації підприємства; підвищення рівня керованості структурними одиницями і підрозділами; зростання рівня обслуговування й іміджу підприємства у покупців; поліпшення психологічного клімату на підприємстві і умов праці персоналу тощо).

Отже, стратегія розвитку активів підприємства є невід'ємною складовою розвитку його стратегічного потенціалу в довготерміновій перспективі, при цьому актуальним є оцінювання стратегічного потенціалу підприємства саме за складовою розвитку його активів, а у перспективі подальших досліджень вважаємо доцільним деталізацію стратегії розвитку активів за його елементами та формування складових матриці портфельного аналізу.

Література

1. Захарюта О.С. Узагальнення наукових концепцій щодо визначення суті активів / О.С. Захарюта // Управління розвитком : зб. наук. праць. – 2012. – № 1(122). – С. 183-184.
2. Литвиненко А.О. Обґрунтування стратегії розвитку матеріально-технічної бази підприємства / А.О. Литвиненко // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук.-практ. статей. – 2012. – № 37. – С. 209-215.
3. Офіційний web-сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний за <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Пилипенко А.А. Реструктуризація потенціалу матеріально-технічної бази в контурі стратегічного управління розвитком підприємства / А. А. Пилипенко, А.О. Литвиненко // Бизнес Информ : научн. журнал. – 2011. – № 12. – С. 165-168.
5. Шелегеда Б.Г. Стратегічне управління потенціалом підприємства : монографія / Б.Г. Шелегеда. – Донецьк : Вид-во ДонУЕП 2006. – 219 с.
6. Mintzberg H. The Strategy Process: Concepts, Context, Cases: 4th Edition / H. Mintzberg, J. Lampel, J. Quinn, S. Ghoshal. – Boston : Prentice Hall, 2002. – 489 p.
7. Orsato R.J. Sustainability Strategies. When Does It Pay to Be Green? – New York : INSEAD A.O. Business Press, 2009. – 244 p.
8. Scheiber S.C. Core Competencies for Practice. What Clinicians Need to Know / Scheiber, T.A. Kramer, S.E. Adamowski. – Washington : American Psychiatric Publishing, 2003. – 236 p.
9. Teece D.J. Dynamic capabilities and strategic management / D.J. Teece. – New York : Oxford University Press, 2009. – 299 p.

Блонская В.И., Добуш Р.О. Совершенствование методики оценки стратегии развития активов предприятия

Определены основные принципы стратегии развития материальных и нематериальных активов предприятия. Охарактеризованы основные тенденции в сфере управления активами отечественных предприятий. Исследованы важные принципы разработки стратегии развития активов предприятия. Предложена технология оценки стратегического потенциала предприятия за составляющей их активов. Усовершенствованы методические подходы к обоснованию оценке стратегии развития активов предприятия.

Ключевые слова: активы, потенциал, стратегия, методические подходы, управление стратегическим потенциалом.

Blonska V.I., Dobush R.O. Perfection of methodical of estimation of strategy of development of assets of enterprise

Certainly basic principles of strategy of development of tangible and immaterial assets of enterprise. Basic tendencies are described in the field of management of assets of domestic enterprises. Principles of development of strategy of development of assets of enterprise are investigational important. Technology of estimation of strategic potential of enterprise is offered after the constituent of their assets. Methodical approaches are improved to the ground of estimation of strategy of development of assets of enterprise.

Keywords: assets, potential, strategy, methodical approaches, management strategic potential.

УДК 657.221

Доц. О.А. Наумчук, канд. екон. наук –
ДонНУЕТ ім. Михайла Туган-Барановського

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО МАЛОЦІННИХ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Розкрито підходи до формування облікової політики підприємства та обґрунтовані її положення щодо малоцінних необоротних матеріальних активів. Запропоновано підхід до встановлення вартісного критерію визнання малоцінних необоротних

матеріальних активів. Конкретизовано елементи облікової політики, розкриття яких дасть змогу найбільш повно описати методику фінансового обліку малоцінних необоротних матеріальних активів.

Ключові слова: облікова політика, необоротні активи, малоцінні необоротні матеріальні активи, оцінка, амортизація.

Постановка проблеми. Після реформування системи бухгалтерсько-го обліку України підприємства отримали можливість вибору певних способів обліку необоротних матеріальних активів у рамках, дозволених нормативними документами. Згідно з П(С)БО 7 "Основні засоби", керівництво самостійно приймає рішення щодо встановлення вартісних ознак предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів (далі – МНМА), обрання одного або кількох способів амортизації з числа запропонованих стандартом, визначення термінів корисного використання та ліквідаційної вартості об'єктів необоротних матеріальних активів.

Потрібно зазначити незаперечну перевагу методики обліку необоротних матеріальних активів, що діє нині. Тільки з такого підходу фінансова звітність підприємства може відображати його дійсний фінансовий стан, оскільки способи оцінювання й обліку, які використовують під час формування облікової інформації, підприємство обирає самостійно, виходячи з особливостей його господарської діяльності. Але, на жаль, підприємства застосовують формальний підхід до формування облікової політики внаслідок недостатнього розкриття сутності інших необоротних матеріальних активів чинними нормативними актами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сутності та принципам формування облікової політики в науковій літературі приділено достатньо уваги [1-4], але вони мають узагальнювальний характер та не висвітлюють проблемних питань оцінювання та обліку МНМА. Особливості організації та методики обліку вказаного об'єкта розкрито у працях Ф.Ф. Бутиця, В.В. Сопка, М.С. Пушкаря, Н.М. Малюги, П.О. Куцика, Р.Р. Шуило, Л.Г. Семенген та ін. [5-7]. Але питанням розроблення облікової політики, як основи для подальшого формування достовірної інформації про наявність та використання МНМА, приділено недостатньо уваги.

Метою дослідження є наукове обґрунтування положень облікової політики щодо МНМА, що сприятимуть формуванню достовірної та доречної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Згідно з п. 5 П(С)БО 7, "Основні засоби" МНМА входять до складу інших необоротних матеріальних активів, які разом з незавершеним капітальним будівництвом є групою основних засобів підприємства. Теоретично такий розподіл не можна визнати обґрунтованим, оскільки незрозуміла його мета. У групі "Основні засоби" об'єкти об'єднані відповідно до їх функціонального призначення. У групі "Інші необоротні матеріальні активи" підгрупи сформовані на основі різних ознак: велика частина – за функціональним призначенням, а підгрупа "Малоцінні необоротні матеріальні активи" – виходячи з вартісної ознаки, що підприємство встановлює самостійно.

На практиці підприємства, спираючись на віднесення, згідно з П(С)БО 7, МНМА до складу основних засобів, встановлюють для них однакові методи оцінювання та обліку, не аналізуючи ступінь корисності інформації для її користувачів. Корисність облікової та звітної інформації взагалі, та щодо необоротних матеріальних активів зокрема, визначають її якісні характеристики: зрозумілість, доречність, достовірність та порівнянність (рис. 1). Доречною вважають таку інформацію, що здатна вплинути на прийняття рішення користувачами і допомогти їм оцінити минулі, поточні і майбутні події.

Рис. 1. Якісні характеристики звітної інформації

Достовірність інформації забезпечується її правдивим наданням (інформація повинна відповідати дійсному стану справ) і нейтральністю (на формування звітності не повинні впливати суб'єктивні думки її укладачів). "Інформація не є нейтральною, якщо за допомогою методів оцінювання або форми її надання можливо вплинути на прийняття рішень" [1, с. 30]. Водночас деякі вчені та практикуючі бухгалтери вважають, що в основу вибору певних способів і процедур обліку закладається принцип досягнення цілей керівництва щодо встановлення бажаного рівня витрат і величини фінансових результатів, а також мінімізації податкових різниць [2-4]. На їх думку, облікова політика повинна сприяти привабливості показників звітності з метою одержання кредиту, запевняння акціонерів у надійності підприємства та ін. Наприклад, незважаючи на те, що найбільш достовірну інформацію про зношеність об'єкта необоротних активів надає один спосіб амортизації, керівництво, маючи певні цілі, може прийняти рішення про обрання іншого.

Дійсно, підприємства одержали свободу вибору способів ведення обліку, однак вона обмежується рамками достовірності облікових даних. Такий порядок встановлення облікової політики пов'язаний з вимогою бухгалтерського обліку, відповідно до якої інформація про фінансовий стан і результати діяльності має бути повною і достовірною. Доказом застосування саме такого принципу також виступає зміст п. 9 П(С)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах", відповідно до якого однією з причин зміни облікової політики є умови, коли ці зміни "забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства" [8]. Так, підприємство по-

винно переглянути спосіб нарахування амортизації об'єкта основних засобів у випадку зміни способу одержання економічних вигод від його експлуатації.

Проблема науково обгрунтованого формування облікової політики підприємств України назріла давно. Так, Г.О. Партин і А.Г. Загородній зазначають, що "вибір елементів облікової політики має ґрунтуватися не тільки на глибокому і всебічному вивченні ринкового середовища, потенціалу і перспектив розвитку підприємства, нормативної бази діяльності та ведення облікових робіт, але й на використанні методів нормування, математичної статистики, імітаційного моделювання та кореляційно-регресійного аналізу тощо" [3, с. 58]. Підтвердженням формального підходу до формування облікової політики на практиці є механізм встановлення вартісного критерію віднесення об'єктів до основних засобів або малоцінних необоротних матеріальних активів сумою 2500 грн лише тому, що він визначений у Податковому кодексі України. Насправді виділення вартісного критерію зумовлено одним з принципів обліку, що запозичений з англо-американської школи бухгалтерського обліку, – істотністю. Аналогічної думки дотримуються й деякі вчені. Так, В.В. Сопко, П.О. Куцик, Л. Семенген зазначають, що виокремлення МНМА зумовлено дотриманням на підприємстві принципу істотності [5-7].

Методичні рекомендації Міністерства фінансів України трактують суттєвість як "характеристики облікової інформації, що визначають її здатність впливати на рішення користувачів фінансової звітності" [9, п. 1]. Цей лист також встановлює орієнтовні пороги істотності, які застосовують під час відображення окремих об'єктів обліку, які відносять до активів, капіталу, зобов'язань, а також до доходів і витрат підприємства, при переоцінці або зменшенні корисності об'єктів обліку, під час визначення подібних активів, при приведенні статей у фінансовій звітності та ін. Однак жодним нормативно-правовим документом не визначено критерій істотності, який застосовують при віднесенні необоротних активів підприємства до основних засобів або малоцінних необоротних матеріальних активів, хоча на практиці підприємства в наказі про облікову політику встановлюють мінімальну вартість основних засобів.

Через свою новизну і складність ця проблема залишається невивченою й у науковій літературі. Теоретичні аспекти категорії "значущість" досить повно досліджено в працях Я.В. Соколова [10], однак питанням практичного визначення істотної для конкретного підприємства вартості основних засобів дотепер не приділяли уваги. У зв'язку з цим виникла необхідність у розробленні методики визначення вартості основних засобів, обсяг якої буде значущим для конкретного підприємства.

Я.В. Соколов, досліджуючи категорію значущості, відзначав: "Завжди важко прийняти практичні рішення, завжди незрозумілі відповіді на питання: як знайти значущість?" [10, с. 8]. Концепція значущості в частині обліку основних засобів має на увазі розподіл розміру вартості об'єктів на суттєві і не суттєві з погляду впливу на фінансовий результат підприємства. При цьому варто пам'ятати, що "значення будь-якого факту господарського життя залежить від фінансового стану підприємства і чим він міцніший, тим більша має бути величина дії або події, здатних похитнути його, і навпаки" [10, с. 8].

Вважаємо, що визначення впливу встановленого на підприємстві вартісного критерію віднесення об'єктів до основних засобів або МНМА на точність розрахунку фінансового результату можливе через встановлення залежності вартості МНМА, введених в експлуатацію, від критерію значущості, яка, своєю чергою, впливає на величину витрат підприємства.

Критерій істотності впливає на фінансовий результат підприємства, оскільки чим він вищий, тим більше об'єктів оприбутковуються як МНМА. Це, своєю чергою, призводить до збільшення витрат підприємства на амортизацію об'єктів МНМА в розмірі 100 % їх вартості в момент введення в експлуатацію. Отже, підприємство, встановлюючи розмір мінімальної вартості основних засобів, економічно впливає на величину своїх витрат.

Окрім вартісного критерію віднесення активів до МНМА, що підприємство встановлює самостійно, П(С)БО 7 передбачено і часовий критерій – очікуваний термін корисного використання об'єкта, що повинен перевищувати один рік або операційний цикл, якщо він більший за рік. Однак жодне з досліджуваних підприємств не передбачає закріплення в обліковій політиці обраного на підприємстві варіанта визначення терміну корисного використання об'єктів МНМА, хоча він є одним з важливих її елементів. Отже, підприємства, виходячи з особливостей своєї діяльності, мають вказати, у чому вимірюється термін корисного використання необоротних активів: у роках або в операційних циклах, а також тривалість цього циклу.

Наступним елементом облікової політики щодо МНМА є встановлення методу амортизації. Так, згідно з п. 27 П(С)БО 7, "амортизація МНМА може нараховуватися прямолінійним або виробничим методами, а також методами списання в першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 відсотків його вартості, що амортизується, й інші 50 відсотків – у місяці їх вилучення з активів або в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 відсотків їх вартості". Незважаючи на застосування на практиці методу списання 100 відсотків вартості об'єктів під час їх введення в експлуатацію, деякі вчені доводять доцільність вибору прямолінійного або виробничого методів амортизації для МНМА. Так, Р.Р. Шуміло зазначає, що вибір вказаних методів "поперше, дасть змогу оцінити реальні потреби у МНМА, оскільки рівень зносу свідчить про рівень придатності активів до використання, а, по-друге, відобразить реальну вартість майна, яким володіє підприємство" [7 с. 405].

Вважаємо, що відмова від спрощеного механізму нарахування амортизації суперечить принципу істотності, який покладено в основу визнання сутності МНМА. Адже саме можливість звільнення від трудомісткого розподілу вартості об'єкта МНМА протягом терміну корисного використання й відрізняє його від основних засобів. В іншому випадку у виділенні МНМА як окремого об'єкта обліку немає сенсу. У наказі про облікову політику не потрібно прямо перелічувати обрані способи амортизації МНМА, оскільки неможливо відразу передбачити усі варіанти їх використання. Такі повноваження повинні мати приймальна комісія, яка в момент надходження об'єкта має визначити його очікуваний термін корисного використання, ліквідаційну вартість і спосіб амортизації з обов'язковим письмовим оформленням свого рішення.

Дослідивши сутність малоцінних необоротних матеріальних активів, встановлені вимоги до формування облікової політики та існуючі підходи до визначення критеріїв істотності, сформульовано такі **висновки**:

- доведено, що вибір способів і процедур обліку МНМА та їх закріплення в наказі про облікову політику підприємства повинні забезпечити отримання достовірної і реальної інформації про фінансовий стан і результати діяльності підприємства, а не досягнення певних цілей керівництва;
- конкретизовано елементи облікової політики, розкриття яких дасть змогу найбільш повно описати методику фінансового обліку МНМА, а саме: вартісний критерій визнання МНМА, спосіб вимірювання терміну корисного використання та метод амортизації МНМА;
- запропоновано підхід до визначення вартісного критерію віднесення матеріальних необоротних активів до складу МНМА, який забезпечить досягнення бажаної точності розрахунку фінансового результату підприємств виходячи з принципу істотності.

Серед **подальших напрямів дослідження** потрібно виділити розроблення методики визначення вартісного критерію визнання МНМА згідно із запропонованим підходом; удосконалення документообігу операцій з зазначеним об'єктом; визначення способів внутрішнього контролю за збереженням об'єктів МНМА в експлуатації.

Література

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. Приклади і коментарі / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К.: Вид-во "Лібра", 2006. – 840 с.
2. Головащенко О.М. Вплив облікової політики на інформаційну місткість фінансової звітності / О.М. Головащенко // Торгівля і ринок України: зб. наук. праць. – Донецьк, 2003. – Вип. 15, т. 3. – С. 33-40.
3. Партин Г.О. Облікова політика і її вплив на фінансовий результат діяльності підприємства / Г.О. Партин, А.Г. Загородній // Фінанси України: журнал. – 2001. – № 1. – С. 54-60.
4. Ямборко Г. Вплив облікової політики на фінансовий результат і оподатковуваний прибуток підприємства / Г. Ямборко // Бухгалтерський облік і аудит: наук. журнал. – 2001. – № 6. – С. 23-28.
5. Сопко В.В. Деякі питання термінології та класифікації засобів праці / В. Сопко, В. Карев // Бухгалтерський облік і аудит: наук. журнал. – 2006. – № 3. – 11-15 с.
6. Куцук П. Визначення економічної суті швидкозношуваних та малоцінних необоротних матеріальних предметів як передумова раціональної організації їх обліку і контролю / П. Куцук, Р. Шумило // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ, 2010. – Вип. 6. – С. 99-102.
7. Шумило Р.Р. Проблемні питання оцінки малоцінних і швидкозношуваних предметів / Р.Р. Шумило // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Міжнар. зб. наук. праць. – Житомир: Вид-во ЖДТУ. – 2010. – Вип. 3(18). – С. 401-407.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах": Наказ МФУ від 28.05.1999 р., № 137 із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>
9. Про істотність у бухгалтерському обліку і звітності: Лист МФУ від 29.07.2003 р., № 04230-04108 // Бухгалтерський облік і аудит: наук. журнал. – 2003. – № 8. – С. 59-60.
10. Соколов Я.В. Значимость – важнейшая категория бухгалтерского учета / Я.В. Соколов // Бухгалтерский учет. – 1996. – № 3. – С. 7-11.

Наумчук О.А. Формирование учетной политики относительно малоценных необоротных материальных активов

Раскрыты подходы к формированию учетной политики предприятия и обосновано ее положение относительно малоценных необоротных материальных активов.

Предложен подход к установлению стоимостного критерия признания малоценных необоротных материальных активов. Конкретизированы элементы учетной политики, раскрытие которых позволит наиболее полно описать методику финансового учета малоценных необоротных материальных активов.

Ключевые слова: учетная политика, необоротные активы, малоценные необоротные материальные активы, оценка, амортизация.

Naumchuk O.A. Forming of accounting policy as for low-value non-current assets

Approaches to the forming accounting policy of enterprise are solved and its positions as for low-value non-current assets are justified. The approach to setting the value as the criteria of recognition of low value non-current assets is proposed. The elements of the accounting policy are concretized, which can more fully describe the accounting methodic of low value non-current assets.

Keywords: accounting policy, non-current assets, low-value non-current assets, valuation, depreciation.

УДК 336.7

Викл. О.К. Волкова –

Львівський інститут банківської справи УБС НБУ

ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ФОРМИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

Досліджено теоретичні аспекти та форми проведення реструктуризації в комерційному банку. Подано відмінності у підходах науковців до питань реструктуризації банків і запропоновано власне бачення структурних перетворень банку під впливом факторів зовнішнього оточення та внутрішнього середовища.

Ключові слова: реструктуризація, реорганізація, зовнішні форми реструктуризації, злиття, поглинання, внутрішні форми реструктуризації.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіка країни диктує умови, за яких банківський сектор потребує змін. Основною ознакою нестабільності в банківському секторі є неспроможність окремих банків підтримувати ліквідність та адекватність капіталу на достатньому рівні. Тому Національний банк України одним із ключових завдань реформування банківської системи вважає проведення реорганізації та реструктуризації комерційних банків, які спрямовані на фінансове оздоровлення банків, підвищення рівня капіталізації та платоспроможності, вдосконалення банківського менеджменту.

Станом на 01.07.2012 р. в Україні зареєстровано 175 банків, протягом півріччя з реєстру виключено 24 банки і 23 банки знаходяться на стадії ліквідації. Зменшення кількості банків зумовлене передусім низькою ліквідністю та недостатнім рівнем регулятивного капіталу [1, с. 213], що призводить до зниження надійності та стійкості банківського сектору. Допоміжним інструментом в оздоровленні і стабілізації роботи банків може стати реструктуризація комерційних банків. У перекладі з англійської "реструктуризація" (restructuring) – це перебудова структури чогось. Латиною структура (structura) означає порядок, розташування, будова.

Загалом під реструктуризацією установи розуміють здійснення організаційно-господарських, правових, технологічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форми власності, вдосконалення управління